

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

15 март 2011 година *

По дело C-29/10

с предмет преюдициално запитване въз основа на Първи протокол от 19 декември 1988 г. за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, оправено от Cour d'appel de Luxembourg (Люксембург) с акт от 13 януари 2010 г., постъпил в Съда на 18 януари 2010 г., в рамките на производство по дело

Heiko Koelzsch

срещу

Велико херцогство Люксембург,

* Език на производството: френски.

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н A. Tizzano, г-н J. N. Cunha Rodrigues, г-н K. Lenaerts и г-н J.-C. Bonichot, председатели на състави, г-н A. Borg Barthet, г-н M. Pešič, г-н J. Malenovský, г-н U. Löhmus, г-жа P. Lindh и г-жа C. Toader (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,
секретар: г-жа R. Šereš, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 26 октомври 2010 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Koelzsch, от адв. P. Goergen, avocat,

— за Великото херцогство Люксембург, от адв. G. Neu и адв. A. Corre, avocats,

— за гръцкото правителство, от г-жа T. Papadopoulou и г-н K. Georgiadis, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от г-жа A.-M. Rouchaud-Joët и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 16 декември 2010 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 2, буква а) от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L266, стр. 1; наричана по-нататък „Римската конвенция“), който урежда индивидуалните трудови договори.
- 2 Запитването е отправено във връзка с предявен от г-н Koelzsch иск за установяване на отговорност срещу Великото херцогство Люксембург и се основава на твърдяно нарушение на посочената разпоредба от Римската конвенция от страна на съдебните органи на тази държава. Тези органи следвало да се произнесат по иска за вреди и загуби, предявен от жалбоподателя в главното производство срещу предприятието за международен транспорт Ove Ostergaard Luxembourg SA, по-рано известно като Gasa Spedition Luxembourg (по-нататък наричано „Gasa“), установено в Люксембург, с което той сключил трудов договор.

Правна уредба

Правила за приложимото право към договорните задължения и за компетентния съд по граждански и търговски дела

Римската конвенция

- 3 Член 3, параграф 1 от Римската конвенция гласи:

„Договорът се урежда от избраното от страните право. Изборът трябва да бъде изричен или да следва ясно от разпоредбите на договора или от обстоятелствата на случая. Чрез избора страните могат да изберат приложимо право за целия или за част от договора“.

- 4 Член 6 от Римската конвенция, озаглавен „Индивидуални трудови договори“, предвижда:

„1. Независимо от разпоредбите в член 3, в трудов договор направеният от страните избор на право не може да има за резултат лишаването на работника или служителя от защитата, която му осигуряват повелителните норми на правото, което би било приложимо, при липса на избор, по силата на параграф 2 от настоящия член.

2. Независимо от разпоредбите на член 4, трудовият договор, при липса на избор в съответствие с член 3, се урежда:

- а) от правото на държавата, в която работникът или служителят, в изпълнение на договора, обичайно осъществява своята работа, дори ако е временно нает в друга държава, или
- б) ако работникът или служителят не извършва обичайно своята работа в една и съща държава, от правото на държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който го е наел,

освен ако от обстоятелствата като цяло е видно, че трудовият договор е в по-тесна връзка с друга държава, в който случай договорот се урежда от правото на тази държава“.

- 5 Член 2 от Първи протокол за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 година (ОВ С27, 1998 г., стр. 47, наричан по-нататък „Първи протокол за тълкуването на Римската конвенция“), гласи:

„Всеки съд от посочените по-долу може да поиска Съдът на Европейските общности да постанови преюдициално заключение по въпрос, повдигнат по всящо пред този съд дело и касаещ тълкуване на разпоредбите, съдържащи се в посочените в член 1 инструменти, ако този съд счита, че се нуждае от решение по въпроса, за да може да се произнесе:

[...]

- б) Съдилищата на договарящите страни, когато те действат като апелативни съдилища“

Регламент (ЕО) № 593/2008

- 6 Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, стр. 6) заменя Римската конвенция. Той се прилага за договори, сключени след 17 декември 2009 г.
- 7 Член 8 от Регламент № 593/2008, озаглавен „Индивидуални трудови договори“ гласи:

„1. Всеки индивидуален трудов договор се урежда от правото, избрано от страните в съответствие с член 3. Въпреки това този избор не може да води до лишаване на работника от защитата, предоставяна му от разпоредбите, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение съгласно правото, което при липса на избор би било приложимо съгласно параграфи 2, 3 и 4 от настоящия член.

2. Доколкото приложимото право към индивидуалния трудов договор не е избрано от страните, договорът се урежда от правото на държавата, в която или, при липса на такава — от която работникът обичайно полага своя труд по изпълнение на договора. Държавата, където обичайно се полага трудът, не се смята за променена, ако работникът временно е нает в друга държава.

3. Когато приложимото право не може да бъде определено съгласно параграф 2, договарят се урежда от правото на държавата, в която се намира мястото на стопанска дейност, чрез което работникът или служителят е бил нает.

4. Когато от обстоятелствата е видно, че като цяло договарят е по-тясно свързан с държава, различна от посочената в параграф 2 или 3, се прилага правото на тази друга държава“.

Брюкселската конвенция

- 8 Член 5 от Брюкселската конвенция от 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с Конвенцията от 29 ноември 1996 г. за присъединяването на Република Австрия, Република Финландия и Кралство Швеция (ОВ С 15, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 164, наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), гласи:

„Срещу лице с местоживееене в една договаряща държава може да бъде предявен иск в друга договаряща държава,

- 1) при дела, свързани с договор — в съдилищата по местоизпълнението на съответното задължение; при дела, свързани с индивидуални трудови договори, това е мястото, където работникът или служителят обичайно изпълнява своята работа; когато работникът или служителят не изпълнява обичайно своята работа в една и съща държава, към работодателя може също така да бъде предявен иск пред съдилищата по мястото, където е било или се намира предприятието, което е наело този работник или служител

[...]“.

Регламент (ЕО) № 44/2001

9 Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L12, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 73) заменя Брюкселската конвенция.

10 Член 19 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Срещу работодател с местоживеене в държава членка може да бъде предявен иск:

1) в съдилищата на държавата членка, където [той] има местоживеене, или

2) в друга държава членка:

а) в съдилищата по мястото, където работодателят обичайно осъществява дейността си, или в съдилищата по мястото, където последно е осъществявал дейност, или

б) ако работникът или служителят не осъществява обичайно или не е осъществявал обичайно дейността си в никоя държава, в съдилищата по мястото, където дейността, за която е нает работникът или служителят, е разположена или е била разположена“.

Национално право

- 11 Люксембургският закон от 18 май 1979 г. за реформа на работническите съвети (*Mémorial A* 1979 г., № 45, стр. 948) предвижда в член 34, параграф 1:

„Основните членове на различните работнически съвети и техните заместници не могат да бъдат уволнявани по време на мандата им; уволнението, за което работодателят уведомява представител на персонала, трябва да се счита за недействително“.

- 12 Германският закон за защита срещу уволнение (*Kündigungsschutzgesetz*) предвижда в член 15, параграф 1:

„Уволняването на член на работническия съвет [...] е незаконосъобразно, освен ако определени факти позволяват на работодателя да го уволни по сериозни причини, без да спазва срока за предизвестие, и ако разрешението, изисквано по силата на член 103 от Закона за организацията на предприятията [*Betriebsverfassungsgesetz*], е дадено или заменено със съдебно решение. След изтичането на мандата му уволняването на член на работническия съвет, на представител [...] е незаконосъобразно, освен ако определени факти позволяват на работодателя да го уволни по сериозни причини, без да спазва срок за предизвестие; тези разпоредби не се прилагат, когато прекратяването на членството в работническия съвет е на основание на съдебно решение.

След изтичането на мандата му уволняването е забранено в продължение на една година“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 13 С трудов договор, сключен на 16 октомври 1998 г. в Люксембург, г-н Koelzsch, шофьор на тежкотоварни камиони с местоживееене в Osnabrück (Германия), е нает от Gasa като шофьор за международни превози. Този договор включва клауза, която препраща към люксембургския закон от 24 май 1989 г. относно трудовия договор (*Mémorial* A 1989 г., № 35, стр. 612), както и клауза, съгласно която се предоставя изключителна компетентност на люксембургските юрисдикции.
- 14 Gasa е дъщерно дружество на датското дружество Gasa Odense Blomster amba. Неговият предмет на дейност е превоз на цветя и други растения от Odense (Дания) към различни местоназначения — повечето от които в Германия, но и в други европейски страни — с камиони, domicилирани в Германия, а именно в Kassel, в Neukirchen/Vluyn и в Osnabrück. Gasa няма нито седалище, нито офиси в последната посочена държава членка. Камионите са регистрирани в Люксембург, а водачите се осигуряват по люксембургската социалноосигурителна схема.
- 15 След съобщението за реструктурирането на Gasa и за свиването на дейността на транспортните средства, отпътуващи от Германия, на 13 януари 2001 г. служителите в това предприятие учредяват в тази държава работнически съвет („Betriebsrat“), а г-н Koelzsch е избран за негов резервен член на 5 март 2001 г.
- 16 С писмо от 13 март 2001 г. директорът на Gasa прекратява трудовия договор на г-н Koelzsch, считано от 15 май 2001 г.

Иск за отмяна на уволнението и иск за поправяне на вреди и пропуснати ползи, предявени срещу Gasa

- 17 В началото жалбоподателят обжалва решението за уволнение в Германия пред Arbeitsgericht Osnabrück (Съд по трудови спорове, Osnabrück), който с решение от 4 юли 2001 г. се обявява за некомпетентен *ratione loci*. Впоследствие г-н Koelzsch обжалва това решение пред Landesarbeitsgericht Osnabrück (Областен съд по трудови спорове, Osnabrück), но жалбата е отхвърлена.
- 18 След това на 24 юли 2002 г. г-н Koelzsch предявява иск пред Съда по трудови спорове в Люксембург срещу Ove Ostergaard Luxembourg SA, встъпило в правата на Gasa, с искане то да бъде осъдено да поправи настъпилите вследствие на незаконното уволнение вреди и да заплати обезщетение за неспазено предизвестие за прекратяването на договора и неизплатената част от заплатата. Той твърди, че независимо от избора на люксембургското право като *lex contractus*, в спора били приложими императивните разпоредби на германското право, които защитават членовете на работническия съвет („Betriebsrat“) по смисъла на член 6, параграф 1 от Римската конвенция, тъй като при липса на избор на страните правото на договора било германското право. Ето защо уволнението му било незаконно съобразно, тъй като член 15 от германския закон за защита срещу уволнение забранявал уволнението на членовете на този „Betriebsrat“, като според практиката на Bundesarbeitsgericht (Федерален съд по трудови спорове) тази забрана се отнасяла и за резервните членове.
- 19 В решението си от 4 март 2004 г. Съдът по трудови спорове в Люксембург приема, че спорът се урежда единствено от люксембургското право и поради това прилага именно закона от 18 май 1979 г. за реформа на работническите съвети.
- 20 Това решение е потвърдено по същество с решение на Апелативния съд на Люксембург от 26 май 2005 г., като той освен това приема, че молбата на г-н Koelzsch за прилагане на посочения германски закон при разглеждане на всички негови искания е нова и следователно недопустима. С решение от 15 юни 2006 г.

Касационният съд на Люксембург също отхвърля подадената срещу това решение жалба.

Иск за отговорност на държавата за нарушаване на Римската конвенция от страна на съдебните органи

- 21 Тъй като това първо производство пред люксембургските юрисдикции е приключило окончателно, на 1 март 2007 г. г-н Koelzsch подава иск за обезщетение срещу Великото херцогство Люксембург въз основа на член 1, първа алинея от Закона от 1 септември 1988 г. относно гражданската отговорност на държавата и на публичните структури (*Mémorial A* 1988 г., № 51, стр. 1000), като се позовава на неправилното функциониране на съдебните служби на тази държава.
- 22 Г-н Koelzsch поддържа по-конкретно, че с посочените съдебни решения е нарушен член 6, параграфи 1 и 2 от Римската конвенция, тъй като в тях се приема, че императивните разпоредби на германското право относно защитата срещу уволнение не са приложими към неговия трудов договор и е отхвърлена молбата му за сезиране на Съда на Европейския съюз с преюдициален въпрос, за да се уточни, предвид обстоятелствата в конкретния случай критерият за мястото, където работникът или служителят обичайно осъществява своята работа.
- 23 С решение от 9 ноември 2007 г. Районният съд на Люксембург (Люксембург) приема, че искът е допустим, но неоснователен. Що се отнася по-конкретно до въпроса за определянето на приложимия закон, този съд отбелязва, че сезираните със спора между г-н Koelzsch и неговия работодател юрисдикции с основание приемат, че страните по трудовия договор са определили люксембургското право като приложимо право, поради което член 6, параграф 2 от Римската конвенция не следвало да се взема предвид. Той посочва също така,

че институциите, които представляват персонала, са регламентирани с императивните разпоредби на страната по седалището на работодателя.

- 24 На 17 юни 2008 г. г-н Koelzsch обжалва това решение пред запитващата юрисдикция.
- 25 Апелативният съд на Люксембург приема, че критиката на жалбоподателя относно тълкуването на член 6, параграф 1 от Римската конвенция от страна на люксембургските юрисдикции не изглежда напълно лишена от основание, тъй като те не определили приложимото право при липса на избор на страните въз основа на тази разпоредба.
- 26 Той отбелязва, че ако следва да се счита, че люксембургското право е приложимото право към договора при липса на избор на страните, не е необходимо да се прави сравнение между това право и разпоредбите на германския закон, на който се позовава жалбоподателят, за да се установи кое е по-благоприятното право за работника или служителя по смисъла на член 6, параграф 1 от Римската конвенция. Ако, напротив, следва да се счита, че германското право е приложимото право при липса на избор на страните, императивният характер на установените в люксембургското право норми относно уволненията не трябвало да бъде пречка за прилагането на германското право относно специалната закрила на членовете на работническия съвет срещу уволнение.
- 27 В това отношение според запитващата юрисдикция посочените в член 6, параграф 2 от Римската конвенция критерии за привръзка, и по-специално този за държавата, в която обичайно се извършва работата, не позволяват — обратно на подхода, който Районният съд на Люксембург следва в своето решение — германският закон да бъде изключен от самото начало като *lex contractus*.

- 28 Запитващата юрисдикция счита, че от съображения за последователност понятието за „правото на държавата, в която работникът или служителят обичайно осъществява своята работа“, съдържащо се в член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция, следва да се тълкува в светлината на установеното в член 5, параграф 1 от Брюкселска конвенция, като се вземе предвид и формулировката, използвана в член 19 от Регламент (ЕО) № 44/2001, както и в член 8 от Регламент № 593/2008, в които се прави позоваване не само на държавата, където обичайно се полага трудът, но и на тази, от която работникът обичайно полага своя труд.
- 29 Като отчита тези съображения, Апелативният съд на Люксембург решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли установената в член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция стълкновителна норма, според която трудовият договор се урежда от правото на държавата, в която работникът или служителят, в изпълнение на договора, обичайно осъществява своята работа, да се тълкува в смисъл, че когато работникът или служителят престоира труд в няколко държави, но се връща систематично в една от тях, тази държава се счита за мястото, където той обичайно осъществява своята работа?“.

По преюдициалния въпрос

- 30 Доколкото въпросът е отправен от апелативна юрисдикция, Съдът е компетентен да се произнесе по преюдициалното запитване по силата на Първи протокол за тълкуването на Римската конвенция, влязъл в сила на 1 август 2004 г.

- 31 За да се отговори на поставения въпрос, следва да се тълкува нормата, съдържаща се в член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция, и по-конкретно критерият за държавата, където работникът или служителят „обичайно осъществява своята работа“.
- 32 В това отношение е необходимо да се посочи, както основателно подчертава Европейската комисия, че този критерий трябва да бъде тълкуван самостоятелно, в смисъл че съдържанието и обхватът на тази норма не могат да бъдат определени въз основа на правото на сезирания съд, а трябва да бъдат установени по единни и самостоятелни критерии, за да се гарантира пълната ефективност на Римската конвенция с оглед на преследваните от нея цели (вж. по аналогия Решение от 13 юли 1993 г. по дело *Mulox IBC*, C-125/92, *Recueil*, стр. I-4075, точки 10 и 16).
- 33 Освен това при такова тълкуване не следва да се пренебрегва тълкуването, свързано с критериите, предвидени в член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция, когато с тях се установяват правилата за определяне на компетентността на съдилищата по същите въпроси и се фиксират сходни понятия. Всъщност от преамбюла на Римската конвенция е видно, че същата е била сключена, за да продължи работата в областта на международното частно право по вече предприетата правна унификация с приемането на Брюкселската конвенция (вж. Решение от 6 октомври 2009 г. по дело *ICF*, C-133/08, *Сборник*, стр. I-9687, точка 22).
- 34 По отношение на съдържанието на член 6 от Римската конвенция следва да се припомни, че с него се въвеждат специални стъкложителни норми във връзка с индивидуалните трудови договори. Тези норми въвеждат изключения от нормите с общ характер, предвидени в членове 3 и 4 от тази конвенция, отнасящи се съответно до свободата на избор на приложимото право и до критериите за определянето му при липса на такъв избор.

- 35 Член 6, параграф 1 от посочената конвенция ограничава свободата на избор на приложимото право. Той предвижда, че страните по договора не могат по взаимно съгласие да изключат прилагането на императивните разпоредби на правото, което би било приложимо за договора при липса на избор.
- 36 Член 6, параграф 2 от същата конвенция установява специалните критерии за привръзка, които са този на държавата, в която работникът или служителят „извършва обичайно своята работа“ (буква а), или, при липсата на такова място, този на мястото на дейност на „работодателя, който го е наел“ (буква б). Този параграф предвижда също, че тези два критерия за привръзка не са приложими, когато от обстоятелствата като цяло е видно, че трудовият договор е в по-тясна връзка с друга държава, в който случай е приложимо правото на тази друга държава.
- 37 В своя акт за запитване Апелативният съд на Люксембург иска да се установи по същество кой от двата първи критерия е приложим за трудовия договор, предмет на спора в главното производство.
- 38 Според Великото херцогство Люксембург от буквата на член 6 от Римската конвенция следва, че посочената в преюдициалния въпрос хипотеза, която се отнася до работата в транспортния сектор, е предвидената в параграф 2, буква б) от същия член 6. Да се допусне прилагането към такъв договор на привръзката, предвидена в параграф 2, буква а) от посочения член 6, би означавало да се изпразни от съдържание разпоредбата на параграф 2, буква б), отнасяща се именно до хипотезата, в която работникът или служителят не извършва обичайно своята работа в една и съща държава.
- 39 Според жалбоподателя в главното производство, гръцкото правителство и Комисията, напротив, от практиката на Съда във връзка с член 5, точка 1 от

Брюкселската конвенция следва, че систематическото тълкуване на критерия за мястото, в което работникът или служителят „обичайно осъществява своята работа“, позволява това правило да се прилага и в хипотези, в които трудът се полага в няколко държави членки. Те отбелязват по-специално, че за да определи конкретно това място, Съдът се ръководи от мястото, от което работникът или служителят по принцип изпълнява задълженията си към своя работодател (Решение по дело *Mulox IBC*, посочено по-горе, точки 21—23) или от мястото, където се намира действителният център на професионалната му дейност (Решение от 9 януари 1997 г. по дело *Rutten*, C-383/95, *Recueil*, стр. I-57, точка 23), или, при липсата на офис, мястото, на което работникът или служителят извършва по-голямата част от своята работа (Решение от 27 февруари 2002 г. по дело *Weber*, C-37/00, *Recueil*, стр. I-2013, точка 42).

40 В това отношение от Доклада на г-н *Giuliano* и г-н *Lagarde* относно Конвенцията за приложимото право към договорните задължения (ОВ C 282, 1980 г., стр. 1) се установява, че член 6 от нея е създаден, „за да осигури по-подходяща правна уредба по въпроси, по които интересите на договарящите страни не съвпадат, и [по този начин] да гарантира подходяща защита на страната, която от социално-икономическа гледна точка трябва да се смята като по-слабата страна в договорното правоотношение“.

41 Съдът също се ръководи от тези принципи при тълкуването на правилата за компетентността във връзка с тези договори, които са определени в Брюкселската конвенция. Всъщност той постановява, че в хипотеза, в която, както по делото в главното производство, работникът или служителят извършва своята професионална дейност в повече от една договаряща държава, е важно да се отчете правилно необходимостта от гарантиране на подходяща защита на работника или служителя като по-слабата страна по договора (вж. в този смисъл Решение по дело *Rutten*, посочено по-горе, точка 22 и Решение от 10 април 2003 г. по дело *Pugliese*, C-437/00, *Recueil*, стр. I-3573, точка 18).

42 Ето защо, доколкото целта на член 6 от Римската конвенция е гарантиране на подходяща защита на работника или служителя, тази разпоредба трябва да се

разглежда по-скоро като гаранция за приложимостта на правото на държавата, в която той извършва професионалната си дейност, отколкото на правото на държавата, в която се намира мястото на дейност на работодателя, който го е наел. Всъщност работникът или служителят упражнява икономическата и социалната си дейност в първата държава и както подчертава генералният адвокат в точка 50 от заключението си, професионалната и политическата среда влияят на трудовата дейност. Ето защо спазването на предвидените в правото на тази държава правила за закрила на труда трябва да бъде гарантирано, доколкото е възможно.

- 43 Така предвид преследваната от член 6 от Римската конвенция цел следва да се приеме, че критерият на страната, в която работникът или служителят „извършва обичайно своята работа“, предвиден в параграф 2, буква а) от него, трябва да се тълкува широко, докато критерият на мястото на дейност на „работодателя, който го е наел“, предвиден в параграф 2, буква б) от същия член, трябва да се прилага, когато сезираният съд не може да определи държавата, където обичайно се извършва работата.
- 44 От изложеното по-горе следва, че съдържащият се в член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция критерий може да се прилага и в хипотеза като разглежданата в главното производство, в която работникът или служителят упражнява дейността си в повече от една договаряща държава, когато за сезираната юрисдикция е възможно да определи държавата, с която работата е свързана по значим начин.
- 45 Според практиката на Съда, посочена в точка 39 от настоящото решение, която продължава да е от значение за анализа на член 6, параграф 2 от Римската конвенция, когато трудът се полага в повече от една държава членка, критерият за държавата, където обичайно се полага трудът, трябва да бъде предмет на широко тълкуване и да се разбира като отнасящ се до мястото, на което или от което работникът или служителят упражнява реално професионалната си дейност, а при липсата на център на дейността — до мястото, на което той извършва по-голямата част от своята работа.

- 46 От друга страна, това тълкуване е съвместимо и с текста на новата разпоредба относно стълковителните норми за индивидуалните трудови договори, въведена с Регламент № 593/2008, който не е приложим в настоящия случай *ratione temporis*. Всъщност според член 8 от този регламент, доколкото приложимото право към индивидуалния трудов договор не е избрано от страните, договорът се урежда от правото на държавата, в която или, при липса на такава, от която работникът обичайно полага своя труд по изпълнение на договора. Това право се прилага и когато работникът или служителят временно извършва престации в друга държава. Освен това, както се посочва в съображение 23 от този регламент, тълкуването на тази разпоредба трябва да се ръководи от принципите на *favor laboratoris*, тъй като по-слабите страни по договора трябва да бъдат защитени чрез „стълковителни норми, които са по-благоприятни за техните интереси“.
- 47 От изложеното по-горе следва, че запитващата юрисдикция трябва да тълкува широко критерия за привръзка, предвиден в член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция, за да установи дали жалбоподателят в главното производство обичайно е осъществявал своята работа в една от договарящите се държави и за да определи в коя от тях.
- 48 За целта, като отчита естеството на работата в сектора на международния транспорт, каквато е разглежданата в главното производство, както предлага генералният адвокат в точки 93—96 от заключението си, запитващата юрисдикция трябва да отчете всички елементи, характеризиращи дейността на работника или служителя.
- 49 Тя трябва да установи по-конкретно в коя държава се намира мястото, от което работникът или служителят осъществява своята транспортна дейност, получава инструкциите за своята дейност и организира работата си, както и мястото, където се намират неговите оръдия на труда. Тя трябва също да провери кои са местата, където главно се извършва транспортът, местата на разтоварване на стоките, както и мястото, където работникът или служителят се прибира след осъществяване на дейността.

- 50 При тези условия на поставения въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 2, буква а) от Римската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотеза, в която работникът или служителят упражнява дейността си в повече от една договаряща държава, държавата, в която работникът или служителят в изпълнение на договора обичайно осъществява своята работа по смисъла на тази разпоредба, е тази, в която или от която, предвид всички обстоятелства, с които се характеризира посочената дейност, работникът или служителят изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател.

По съдебните разноски

- 51 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Член 6, параграф 2, буква а) от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г., трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотеза, в която работникът или служителят упражнява дейността си в повече от една договаряща държава, държавата, в която работникът или служителят в изпълнение на договора обичайно осъществява своята работа по смисъла на тази разпоредба, е тази, в която или от която, предвид всички обстоятелства, с които се характеризира посочената дейност, работникът или служителят изпълнява основната част от задълженията си към своя работодател.

Подписи